



Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Pásztor Mihály*

Cím: *A halhatatlanság*

Forrás: *Magyar Hírlap*

Bpest

(Hely)

1936 IV. 1.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Mikszáth Kálmán

Idő

"1936"

Személy

Helyszám

A HALHATATLANSÁG

Néhány esztendővel ezelőtt szép és okos könyvet írt Mikszáth Kálmán életéről és műveiről Rubinyi Mózes. Amit ott megírt, azt most megtoldotta egy új fejezettel, egy rendkívül finom tanulmánnyal. Arról számol el benne Mikszáth kitünő biográfusa, hogy milyen a költő élete a — halál után.

Mindössze huszonöt év telt el azóta, hogy lehunyta szemét a magyar széppróza ragyogó tollú mestere, ki írásaival annyi gyönyörűséget szerzett nekünk. Ez az elmúlt huszonöt esztendő már egy negyedszázad a — halhatatlanságból és a felejtés párkái már is kezdték, de nem bírtak vele. Halála után nem is egészen két esztendővel maliciózan írja róla valaki egy irodalomtörténeti folyóiratban, hogy „talán az újságírás, a tárca fejlődése lesz az utókor szemében“. Ugyanebben az évben másvalaki úgy aposztrofálja, mint irodalmi „pletykaterjesztőt“. Egy harmadik viszont megállapítja, hogy a magyarság igazi nagykövetei nem *Petőfi*, *Arany*, *Madách*, *Jókai* vagy *Mikszáth*. Itt legalább jó társaságban tagadják meg Mikszáth Kálmánt — teszi hozzá *Rubinyi*.

„A badacsonyi rizling“

De nemcsak az állhatatlan kritika kiseb-

bíti. Atmenetileg még nagy olvasótáborának egy része is hűtlen lesz hozzá. Kezd kimenni a divatból. „Egy-két évig mintha *Jókai* akkori sorsa várna *Mikszáthra* is“ — mondja *Rubinyi*. — Lesz belőle úgynevezett ifjúsági irodalom. Kis, barna könyvek, vászon ruháiba bújva iskolai és falusi könyvszekrények csendes kis hamupipókéje. És ekkor jött a világháború és amit talán el akart vetni az itthon drukkoló polgári jólét, azt újra felfedezi a front szenvedő harcosa, s ott, a lövészárók mécseseinek gyér világítása mellett támad új életre *Mikszáth Kálmán* is. Mosolyt, humort kér a szenvedő frontharcos, a kiadó újra alig győzi nyomtatni a műveit és *Mikszáth* újra nemzete egyik legkedveltebb írója lesz, talán éppen a legkedveltebb írója“.

Miközben pedig idehaza olvasótáborunk ritkul, idegenben annál kapósabb lesz. Dán, olasz, svéd nyelvre fordítják le aranyos történeteit: Szent Péter esernyőjét, Bede Anna tartozását, A szelistei asszonyokat, meg a Két koldus diákokat. *Benczur Gyula* akadémiai székfoglalója fejében az Akadémia számára megfesti *Mikszáth* arcképét. Az egyetemen pedig *Beöthy Zsolt* és *Riedl Frigyes* előadás-sorozatát tartanak róla.

Ahogy a háború idején a lövészárkokban

megújhdók, úgy tamad tel népszerűsége a nagy összeomlás után a színpadon és a mozi vásznan. A publikum lázbajön érte és lelkesen, boldogan tapsol a „Vén gazembernek“, meg a „Noszty fiúnak“. Az Akadémián *Herczeg Ferenc* mond róla emlékbeszédet.

— Honnan jött ez a költő? Kitől tanult meg írni?! — kérdi *Herczeg Ferenc*. — Bizonyos, hogy *Jókai* iskolájának növendéke. Ő maga *Maculayt* említi, mint akitől színeznit tanult volna. Egy ízben hálával emlékezik meg *Daudet*-ről is, korának divatos, de azért értékes elbeszélőjéről. Valószínű, hogy *Dickens* és talán *Bret Harte* is befolyással voltak rá. De ez csak olyan dolog. — mondja *Herczeg*, — mint mikor a rajnamelléki rizling-venyigét elültetik a Badacsonyan: balatoni bor lesz belőle...

Szóval *Mikszáth Kálmánt* rehabilitálják, elégtételt szolgáltatnak neki, de azért tárgyilagosan vizsgálva a dolgot észre kell venni, hogy az, ami emlékére huszonöt év alatt ráakodott, nem mind nemes patina. Az idő múlásának, tömeghangulatok, divatok, felfogások, ízések változásának a népszerűség tud legkevésbé ellentállni. *Guy de Maupassant*-ot; *Anatole France*-ot már jóformán elfelejtette a francia olvasóközönség. *Jókai Mór* regényeit kevesebben olvassák és *Mikszáth Kálmán* művészete sokkal finomabb, cizelláltabb, hogy a tömegfogyasztást teljes mértékben kielégíthetné. Kétségtelen, hogy *Mikszáth* aranyvalutája a magyar nemzetnek, de hát nemrégiben a saját szemünkkel láttuk,

hogy olykor még az aranyvaluta is devalválódik a felfordult idők árjában. Szépirodalomban és filmben most a detektívregény inflációja uralkodik. A tömegfogyasztásnak ez a legkapósabb portékája és hogy így van, annak bizonyára okai vannak.

A háború előtti és a háború utáni ember lelke között mély szakadék tátong. Akkorát változott a világ, hogy nem csuda, ha ennyire megváltozott a gondolkodás, az érdeklődés iránya, a divat, az olvasmány és a szórakozás. Megromlottak az idegeink. Más az életbeosztásunk. Régen „à la long“ éltek az emberek, ma *prompt* élnek; minden pillanatban új meglepetésekre várva, új meglepetésektől rettegetve és ugrásra készen.

„Szontágh Pál kutyái“

Ma más az, ami tetszik. Más problémák izgatnak, más dolgok érdekelnek, lelkesítenek és szórakoztatnak, mint azt a publikumot, mely a békeidőben *Mikszáth Kálmán*nak tapsolt. *Mikszáth Kálmán* egy elmúlt, egy elsüllyedt világ utolsó költője és szószólója. Gyönyörű történetei, pompás adomái, szatírái egy más világ lelkéből fakadnak: a mainál másfajta emberek, típusok és eseményeket festenek és karakterizálnak. A mai gyermek már alig érti meg. Idegenül, közömbösen megy el mellette. De bennünket, öregedő urakat, kiknek gyökerei, emlékei még a háború előtti időkhöz kötnek, bennünket meghat, megrikat és megnevettet. Jellemab-